

GADALAIKI.

PAVASARIS UN VASARA

B1

SKOLOTĀJA LAPAS

LASĪŠANA UN LEKSIKA

1. uzdevums

Lasi tekstu!

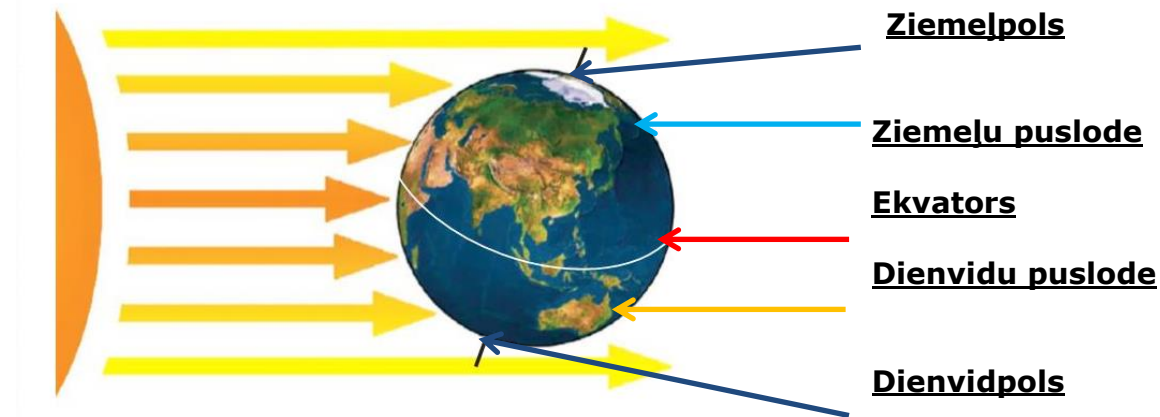
Laika apstākļi un klimats

Laiku ārā jeb laika apstākļus raksturo gaisa temperatūra, mitrums, nokrišņu daudzums, vēja virziens un ātrums. Laika apstākļi mainās gandrīz katru dienu. Daudzos gadu tūkstošos veidojas konkrēts laika apstākļu režīms. Piemēram, ir noteikta gadalaiku secība, kas nemainās. Šādu noteiktai vietai raksturīgu ilggadēju laika apstākļu režīmu sauc par klimatu. Cilvēkiem ir jāzina, kāds klimats ir dažādās vietās uz zemes, lai saprastu, kādas mājas būvēt, kāds apģērbs nepieciešams, kādus augļus un dārzeņus var audzēt.

Konkrētas vietas klimatu galvenokārt ietekmē Saules siltums. Zeme riņķo ap sauli, un dažādas Zemes puslodes atšķirīgi saņem Saules siltumu. Saules stari uz Zemi krīt dažādā slīpumā. Tāpēc dažādās pasaules valstīs klimats atšķiras. Uz ekvatora Saules stari krīt taisnā leņķī, un Zeme saņem vislielāko siltumu. Jo tuvāk ekvatoram kāda vieta atrodas, jo tajā vietā ir siltāks. Abos polos – Ziemeļpolā un Dievidpolā – visu gadu ir auksts, zemi vienmēr klāj ledus un sniegs. Ekvatora tuvumā visu gadu ir vasara – karsts un mitrs. Dienvidu puslodē un Ziemeļu puslodē ir atšķirīgi gadalaiki. Latvija atrodas zemes daļā starp auksto un karsto zonu. Latvijā ir četri gadalaiki – siltas vasaras un vēsas ziemas.

Virš svītras raksti atbilstošo ģeogrāfijas jēdzienu! Atbildes meklē tekstā.

Dienvidpols, Ziemeļu puslode, Ekvators, Dienvidu puslode, Ziemeļpols

SAULE

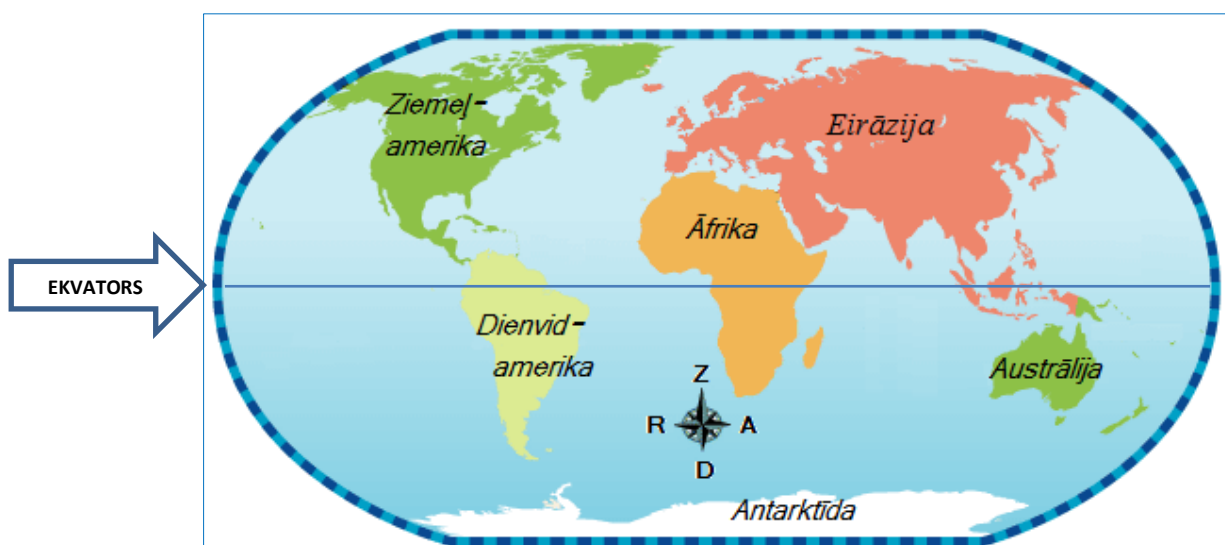

Ilggadējs → tāds, kas ir (pastāv) daudzus gadus.
Mainīties → nebūt vienmēr vienādam. Piemēram, šodien ir lietus, bet rīt spīd saule.
Laika apstākļi = laikapstākļi.

Debesu puses (debespuses) un to apzīmējumi		
N (North) = Z (ziemeļi)		E (East) = A (austrumi)
W (West) = R (rietumi)		S (South) = D (dienvidi)

2. uzdevums

Apskati karti un ieraksti teikumos virs svītras nepieciešamo informāciju!

Latvija atrodas **Ziemeļu** puslodē, bet Austrālija atrodas **Dienvidu** puslodē.

Kad Latvijā ir vasara, tad Austrālijā ir **ziema**.

Kad Austrālijā ir rudens, tad Ziemeļamerikā ir **pavasaris**.

Latvijā ir ziema, un Ziemeļamerikā ir **ziema**.

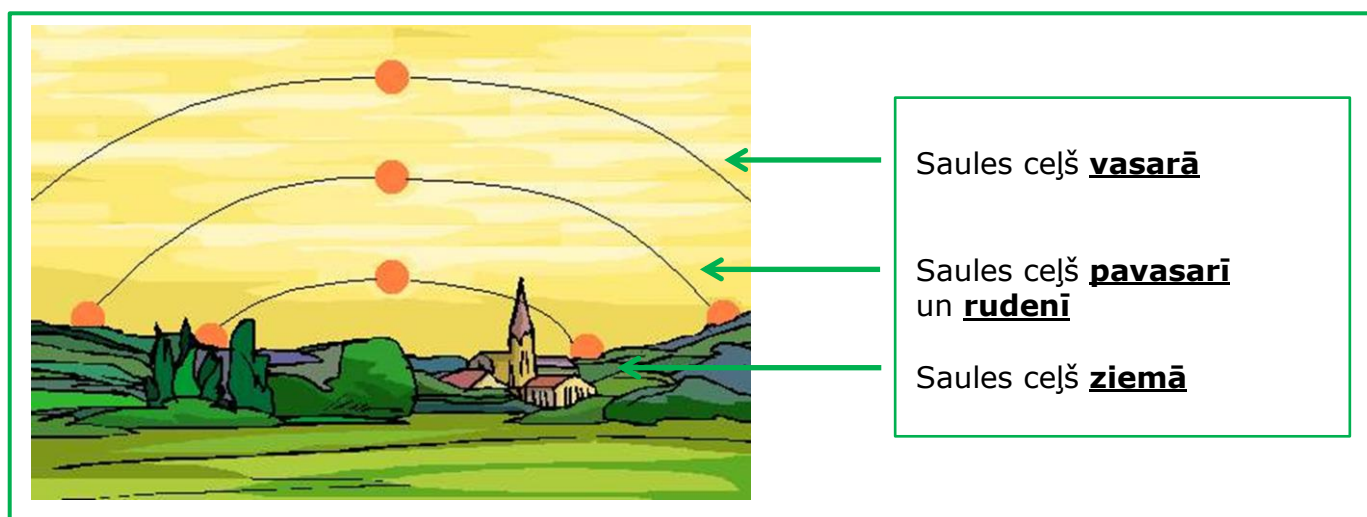
Uzraksti, kurā kontinentā tu dzīvo! _____

Raksti, kāds gadalaiks ir tavā dzīvesvietā jūnijā un jūlijā! _____

3. uzdevums

3.1. Lasi un attēlā virs svītras raksti atbilstošo gadalaiku!

Ziemā Saules ceļš virs horizonta ir viszemākais un visīsākais. Zeme saņem maz gaismas un siltuma. Dienas ir īsas, laiks ir auksts. Pavasarī un rudenī Saules ceļš ir vidējā augstumā. Zeme saņem vidēju siltuma un gaismas daudzumu. Vasarā Saules diennakts ceļš iet visaugstāk un tas ir visgarākais. Dienas ir garas, ārā ir silti.

3.2. Raksti teikumā virs svītras atbilstošo vārdu!

visīsāko, īsākas, garākas, īsākā, visgarāko

Gadā ir viens datums ar visgarāko dienu un viens datums ar visīsāko dienu.

Garākā diena ir 22. jūnijā, bet īsākā – 22. decembrī. Šīs dienas sauc par vasaras un ziemas saulgriežiem. Ar saulgriežiem ir saistīti gadskārtu svētki – Jāņi un Ziemassvētki. No 22. jūnija dienas kļūst īsākas – var teikt, ka Saule griežas uz rudens un ziemas pusi. 22. decembrī Saule sāk ceļu uz vasaras pusi, un dienas kļūst garākas.

Starp vasaras un ziemas saulgriežiem ir dienas, kurās dienas un nakts garums ir vienāds. Visbiežāk tās ir 20. (vai 21.) marts un 21. (vai 22.) septembris. Katrā no šiem datumiem sākas viens no astronomiskajiem gadalaikiem.

4. uzdevums

Lasi un tekstā virs svītras raksti atbilstošā vārda burtu!

Klimatiskos apstākļus Latvijā ietekmē tas, ka teritorija atrodas F kontinenta ziemeļrietumos.

Latvijas teritorija atrodas klimata zonā ar I vasaru un sniegu G. Latvijas klimatu ietekmē Atlantijas okeāns un teritorijas atrašanās pie A jūras un Rīgas jūras līča. Latvijas rietumu daļā pie jūras – Liepājā, Ventspilī, Kolkā – vasarā ir B, bet ziemā siltāk nekā Latvijas D pusē. Piekrastes rajonos biežāk spīd saule. Latvijas teritorijā dienas garums un arī Saules spīdēšanas ilgums gada laikā ir mainīgs.

Visvairāk E ir siltajā sezonā, turklāt jūlijā un augustā bieži ir pērkona negaisi.

Latvijā siltākais mēnesis ir C. Šajā vasaras mēnesī vidējā gaisa temperatūra mainās no +18,8°C līdz +16,8°C. Savukārt H vidējā gaisa temperatūra Latvijas teritorijā ir februārī, tā mainās no -1,6°C līdz -5,8°C.

A – Baltijas

B – vēsāk

C – jūlijs

D – austrumu

E – nokrišņu

F – Eirāzijas

G – ziemā

H – zemākā

I – siltu

Lai labāk saprastu tekstu, apskati Eiropas un Latvijas karti!

https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vesture_6_9/kartes4.shtml

<https://www.uzdevumi.lv/p/dabaszinibas/4-klase/kalni-reljefs-9706/re-6b38da83-851e-4be4-b972-940be645590a>

Nokrišņi – lietus, sniegs, rasa.
Piekraste – zemes daļa gar krastu kāda ūdens tuvumā.

Pērkona negaiss

Rasa, rasas pilieni

-17° C Zema temperatūra. Auksts laiks.
+26° C Augsta temperatūra. Silts laiks.

Temperatūras skalas	karsts	silts	vēss	auksts
C° – Celsija grādi	+42° C	+23° C	-6° C	-30° C
F° – Fārenheita grādi	+108° F	+73° F	+19° F	-22° F

5. uzdevums

Mini mīklas!

Atminēt palīdzēs attēli! Mīklas atminējumu raksti virs svītras!

Vienam tēvam četri bērni –
cits no cita bēg.

Kas ir tēvs? Gads

Kas ir bērni? Gadalaiki

Zelta kamols pa kalnu veļas.

Saule

Debesu māsiņa, septiņās krāsās.

Varavīksne

Kas raud bez acīm?

Lietus

Viņam nav kāju,
un viņam nav roku,
bet viņš skrien ap māju
un kokus loka.

Vējš

Balta kaziņa skrien pa zilu lauku.

Mākonis

Zelta piliens staba galā,
Naktī dzimst, dienā mirst.

Rasa

Balts palags apklāj visu zemi.

Sniegs

IEGAUMĒ

Ja nesaproti kādu vārdu, meklē tulkojumu vārdnīcā!

6. uzdevums

Apskati to augu attēlus, kas raksturo Latviju pavasarī!
Raksti virs svītras atbilstošā auga nosaukumu!

Pienenes

Vizbulītes

Maijpuķītes

Narcises

Ceriņi

Kastaņa

Kastaņas

Pienenes

Ceriņi

Vizbulītes

Maijpuķītes

Narcises

ziedi ir līdzīgi svecēm.
ir kā saulītes uz zemes virsas.
līdzinās violetam smaržu mākonim.
mežos izskatās kā zils paklājs.
ir kā balti, saldi zvaniņi.
līdzinās taurītēm.

IEGAUMĒ

Pamazināmās formas

Saule – saulīte (-es)

Zvans – zvaniņš (-i)

Taure – taurīte (-es)

Bīte – bitīte (-es)

Vējš – vējiņš (lieto *gandrīz tikai vienskaitlī*)

7. uzdevums

Lai tu varētu izlasīt Viļa Plūdoņa dzejoli „Ziedoņa idille”, virs svītras raksti atbilstošo vārdu!

ziedu, ābeles, vējiņš, bitītes

Ziedoņa idille

Guļu zem **ābeles**
Ziedošiem zariem,
Bitītes zaros
Lied baru bariem.
Atskrēja **vējiņš**,
Papurināja,
Pilnas acis **ziedu**
Piebirdināja.

VĀRDI

Ziedonis = pavasaris
(tā poētiski sauc pavasari)
Idille – mierīgs, laimīgs,
harmonisks noskaņojums;
arī mākslas darbs (žanrs),
kurā attēlo šādu
noskaņojumu.
Lied = lidot; lidot
daudzām/daudzām kopā.
Ziedošs – tāds, kas zied.

8. uzdevums

Viens no nozīmīgākajiem notikumiem pavasarī Latvijā ir Lielā talka. Tradicionāli tā notiek aprīļa beigās. Tajā ik gadu piedalās ļoti daudz ļaužu. Gan pieaugušie, gan bērni uzkopj savu māju, savu sētu un pagalmu, Latvijas mežus, parkus. Pavasarī mostas arī mūsu draugi – dzīvnieki, kukaiņi, koki un ziedi. Viņi arī ir čakli talcinieki.

Apskati attēlu! Atrodi atbildi uz jautājumu! Atbildes ir jauktā secībā! Atbildes burtu raksti preti jautājumam!

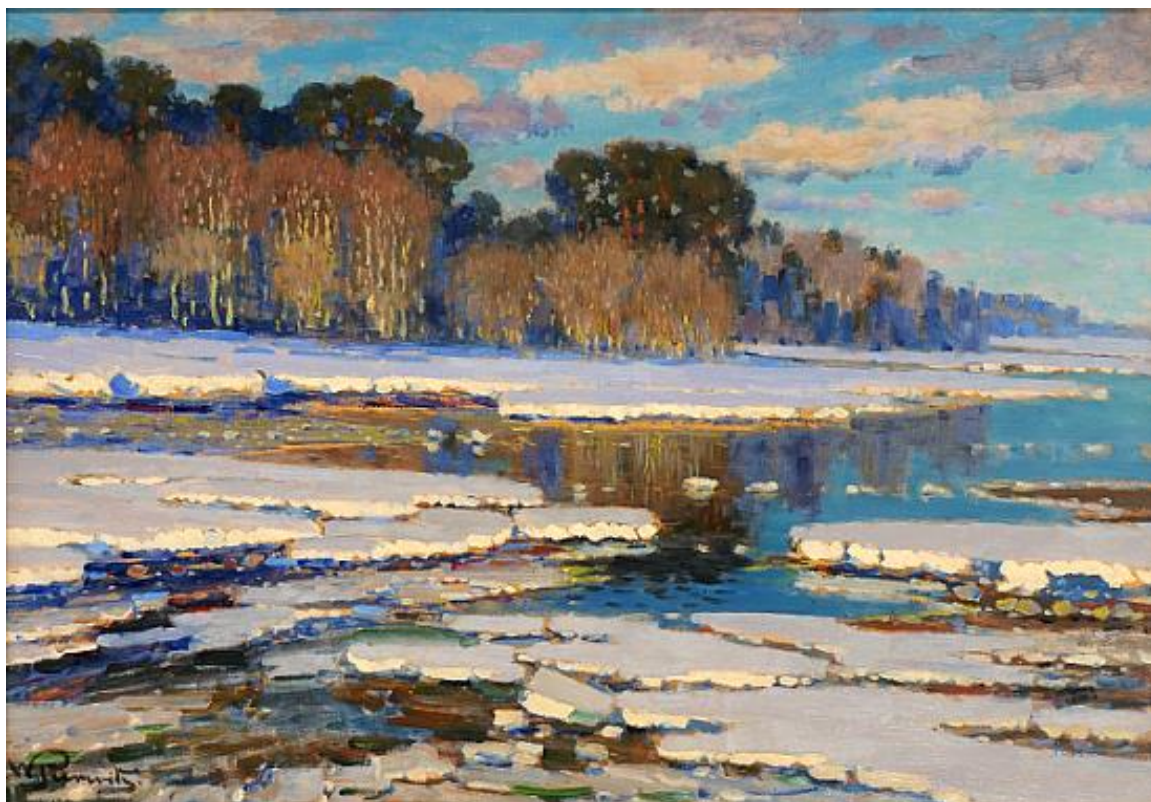
Kad notiek talka?	H	Viņš gatavo putnu būrīti.	A
Ko dara pelēns?	J	Zied zilās vizbulītes.	B
Ko dara ezis?	G	Uz jumta sēž tauriņš.	C
Ko izgatavo viens no rūķiem?	A	Viņa ar grābekli grābj lapas.	D
Ko nes rūķu zēni?	L	Varēs pie ugunsкура ēst pusdienas.	E
Kas sēž uz sarkanā putnu būrīša jumta?	C	Saule priecājas par talciniekiem.	F
Ko dara vāvere?	D	Viņš ar slotu vāc vecās koku lapas.	G
Kas zied laukā?	B	Tā notiek 27. aprīlī.	H
Kas sēž un dzied bērza zarā?	K	Tur no siltajām zemēm kāsi lido zosis.	I
Kas kāsi lido debesīs?	I	Viņš krāso putnu būrīša jumtu.	J
Kas skatās uz talkas dalībniekiem un smaida?	F	Tur svilpo melnie strazdi ar dzelteniem knābjiem.	K
Ko varēs darīt talkas laikā?	E	Viņi nes zarus un kokus.	L

VĀRDI

Gājputni – putni, kas pavasarī atgriežas Latvijā no siltām zemēm. Viņi rudenī aizlidojuši un ziemā dzīvojuši siltās zemēs. Gājputni ir stārķis, baltā cielava, melnais strazds, cīrulis, zosis, gulbji u.c. Zosis, dzērves un daži citi putni lido āķim līdzīgā grupējumā – **kāsī**.

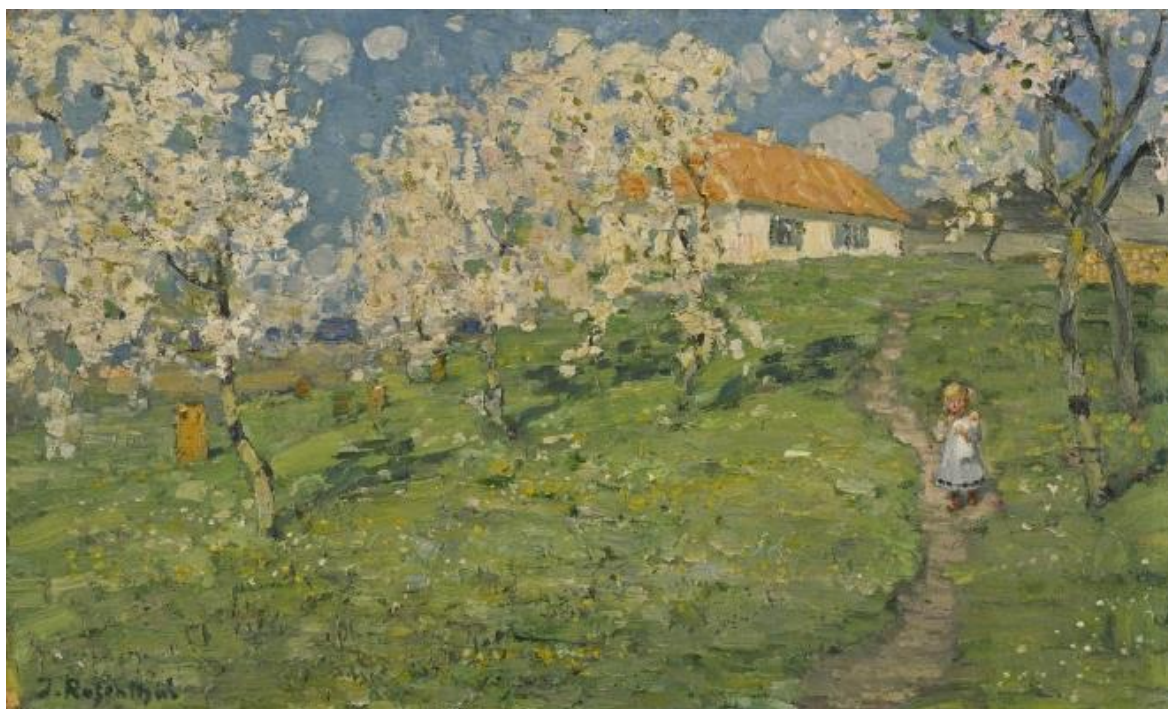
9. uzdevums

Apskati latviešu klasiķu gleznu fotogrāfijas! Lasi tekstus par gleznām! Atrodi katrai ainavai atbilstošo tekstu! Apraksta burtu ieraksti lodziņā pie gleznas!

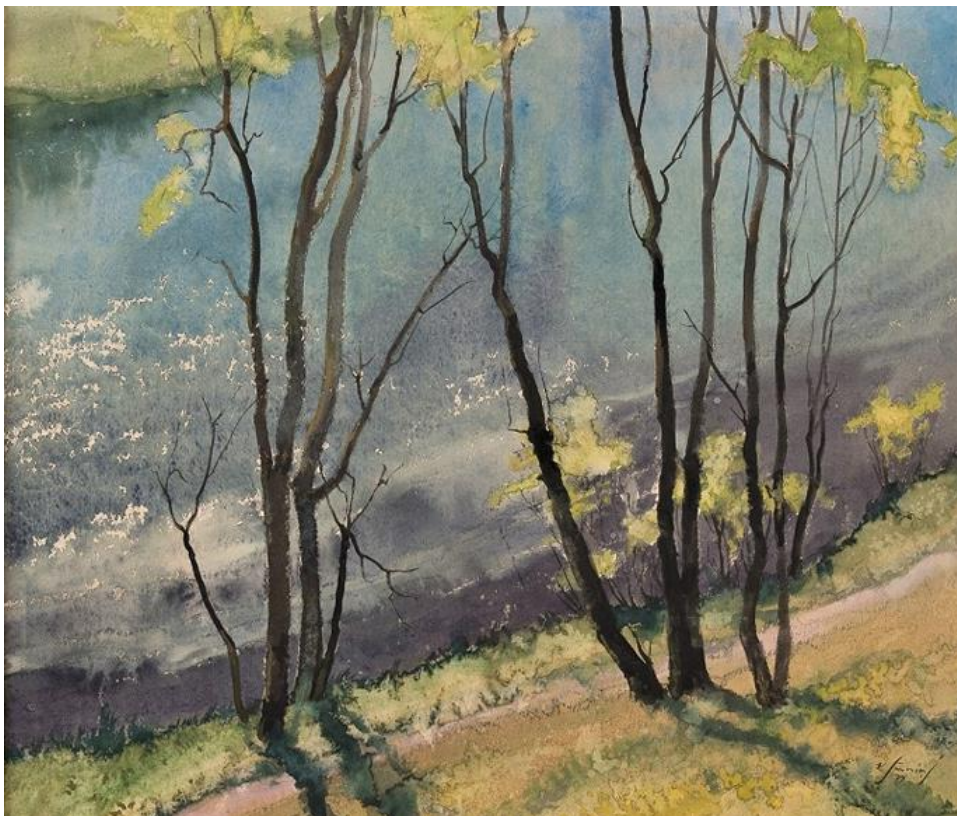
Vilhelms Purvītis (1872–1945). Kūstošais sniegs, 1910

C

Janis Rozentāls (1866–1916). Pavasaris, 1909

A

Krāsas tonis – kādas krāsas nianse; piemēram, vienai krāsai var būt vairāki toņi.

Taciņa – pamazināmā forma no *taka*. Taka – mazs, šaurs ceļš, visbiežāk gājējiem.

Augļu koki – ābeles, ķirši, bumbieres, plūmes.

Kārlis Sūniņš (1907–1979). Pavasaris, 1979

B

A Glezna ir gaišos krāsu toņos. Liekas, kas tas varētu būt maijs. Zāle jau ir zaļa. Tas ir augļu dārzs pie mājas, jo koki līdzinās ķiršiem un ābelēm. Uz takas stāv maza meitene. Gleznā izmantotās krāsas, gaišās debesis un koku ēnas liecina, ka ir saulaina diena.

B Gleznā varētu būt attēlots agrs pavasaris. Varbūt marta beigas vai aprīlis. Tad kokiem vēl nav īsti zaļu lapu. Koku zaros ir tikai gaiši zaļa migliņa. Koki aug vietā, kur blakus ir ūdens, varbūt upe. Var redzēt, ka gar upi ir taciņa. Gleznā dominē dzeltenzaļi un zilpelēki toņi.

C Gleznā var redzēt, kā upē kūst ledus un sniegs. Tas varētu būt ļoti agrs pavasaris. Varbūt marts? Koku zaru toņi ir sarkanbrūni. Tādi koki ir februāra beigās un martā. Upes krastā aug bērzi, jo var redzēt, ka kokiem ir balti stumbri. Debess ir gaišāki mākoņi un tumšāki mākoņi. Gleznā izmantotie krāsu toņi rada iespaidu, ka spīd saule.

Kad atradi katrai gleznai atbilstošo aprakstu, atzīmē, vai apgalvojums ir pareizs (Jā) vai nepareizs (Nē)!

Apgalvojums	Jā	Nē
Visas gleznas ir dabas ainavas.	X	
Visās gleznās ir attēlots viens konkrēts pavasara laiks.		X
Dārzs pavasarī ir redzams J. Rozentāla darbā.	X	
K. Sūniņa un V. Purviša darbos ir gleznoti ūdeņi.	X	
Tikai J. Rozentāla zīmētajā ainavā ir arī cilvēks.	X	
Visos darbos pavasaris ir attēlots ļoti košās un raibās krasās.		X
Visi latviešu klasiķu darbi ir gleznoti 20. gs. sākumā.		X

10. uzdevums

Lasi un pasmaidi!

Lai izlasītu interesantās domas, atrodi katram teikumam atbilstošo teikuma daļu!

Kad Latvijā ir vasara? Latvijā vasara ir tad, kad...

Skolās ir tik ļoti kluss, ka...	...skolotāji būtu ļoti pārsteigti.
Radio un televīzijā gandrīz bez pārtraukuma...	...skan Līgo reklāmas un Līgo dziesmas.
Rīgā tik ļoti smaržo ziedošās liepas, ka...	...nevari saprast, kur tu esi – laukos vai pilsētā?
Beidzot klepus sīrupu var izmest...	...atkritumu spainī.
Daudzi atceras, ka viņiem ir automašīnas,...	...tāpēc pilsētu ielās un uz Latvijas ceļiem pēkšņi ir ļoti daudz auto.
Nav tādas nedēļas nogales, kad...	... kādā no Latvijas pilsētām nebūtu pilsētas svētku.
Vilcienā no Rīgas uz Jūrmalu...	...sēdvietas ir liels deficīts.
Lai no rīta saģērbtos,...	...vajag 5 reizes mazāk laika nekā ziemā.
Rīgas Centrālajā tirgū tā smaržo zemenes, ka...	...internetā ātri jāmeklē zemeņu kūkas recepte.

VĀRDI

Bez pārtraukuma – bez pauzes.
Deficīts – kaut kā nav; kaut kā trūkums.
Nedēļas nogale – nedēļas beigas, sestdiena un svētdiena.

11. uzdevums

Lasi tekstus un latviešu tautasdziesmas par Jāņiem! Atrodi tekstam atbilstošu tautasdziesmu! Raksti teksta numuru lodziņā blakus tautasdziesmai!

1. Jāņi ir katru gadu. Tie ir vasaras saulgriežu svētki. Vasaras saulgrieži ir 22. jūnijā, taču gadskārtu svētkus svin dažas dienas vēlāk.

2. Pirms Jāņiem cilvēki tīra māju, arī paši skaisti sagērbjas. Jāņos daudzi gērbj tautastērpu ar baltu kreklu. Balts kreklis nozīmē ne tikai svētku tērpu, bet rāda arī valkātāja cieņas pilno attieksmi pret svētkiem.

3. Jāņu zāles jāplūc Līgo vakarā, pirms Jāņu dienas. Šo dienu sauc arī par Zāļu dienu. Jāņu vainagā un ziedu pušķos, ar ko dekorē telpas, var likt gandrīz visas puķes, kas zied šajā laikā.

4. Jāņos parasti pin vainagus no dažādiem pļavu un arī dārza ziediem. Vainagā var iepīt margrietņas, zilās rudzupuķes, madaras, āboliņu un citas. Puķu vainagu liek galvā sievietes. Vīrieši liek galvā ozolu vainagus.

5. Paparde ir īsts Līgo svētku simbols. Populārs ir stāsts par papardes zieda meklēšanu Jāņu naktī. Patiesībā neviens nav redzējis, ka papardes zied. Varbūt tāpēc tas ir noslēpums, ko cilvēki mēģina atklāt romantiskajā Jāņu naktī?

6. Jāņu tradicionālie ēdieni, kam jābūt uz galda un ar ko cienā ciemiņus, ir siers, rudzu maize un alus. Jāņu sieram jābūt apaļam. Tas, tāpat kā Jāņu vainags un jāņuguns, simbolizē sauli.

7. Jāņos ir liela dziedāšana. Parasti dziedāšana sākas pēc vakariņām. Dziedāšanu Jāņos sauc par līgošanu. Vārdu 'līgo' latvieši aizguvuši no lībiešiem. Lībiešu valodā 'līgo' nozīmē 'lai top'. Tas ir kā laba vēlējums visiem.

8. Jāņos uguns jādiedzina augstākajā vietā, lai tā apspīdētu visu tuvāko apkārtni un lai visi būtu laimīgi un veseli. Ir ticējums, ka Jāņu uguns atbrīvo cilvēku no visa sliktā. Ugunskuru iedez, kad saule riet. Ugunij jādeg līdz saules lēktam – līdz rīta gaismai.

9. Jāņu naktī nedrīkst gulēt. Jāgaida rīts un jāsargā Jāņu uguns. Ir ticējums – ja guļ Jāņu naktī, tad visu vasaru gribēsies gulēt.

IEGAUMĒ

Tautasdziesmās svētki – Jāņi – ir personificēti.

Tas nozīmē, ka svētkus, šajā gadījumā, Jāņus, attēlo kā cilvēku, ar cilvēka īpašībām, darbībām. Tautasdziesmās Jānis reti apzīmē cilvēku, kam vārds ir Jānis.

Tautasdziesmas

8.

Jāņa nakti muca dega
Augsta kalna galiņā;
Ciema puīši sanākuši
Jāņa nakti priecāties.

7.

Visu gadu dziesmas krāju,
Jāņu dienu gaidīdama;
Kad atnāca Jāņu diena,
Nu dziesmiņas jāizdzied.

9.

Jauni puīši, jaunas meitas,
Jāņu nakti neguļat:
Kas gulēja Jāņa nakti,
Tas guļ visu vasariņu.

2.

Trīs dieniņas velējos,
Jāņa nakti gaidīdama;
Kad atnāca Jāņa nakte,
Balts krekliņis mugurā.

5.

Visas lauku puķes zied,
Papardīte, tā nezied;
Tā zied Jāņu naksniņā,
Kad ļautiņi neredzēja.

6.

Jāņa diena, Jāņa diena,
Kā mēs tevi sagaidām?
Pinam kroņus, cērtam zarus,
Pušķojam laidarīnus;
Sienam sierus, cepam maizi,
Darām saldu alutiņu.

4.

Nu es iešu skatīties,
Kuras meitu Jāņu zāles:
Sīkas rozes, magonītes,
Tās ir meitu Jāņu zāles.

1.

Jānīt's nāca pa gadskārtu
Savus bērnus apraudzīt,
Vai tie ēda, vai tie dzēra,
Vai Jānīti daudzinaja.
Gan tie ēda, gan tie dzēra,
Gan Jānīti daudzinaja.

3.

Visa bija Jāņu zāle,
Ko rauj Jāņu vakarā;
Ko rauj rītu saulītē,
Tā nebija Jāņu zāle.

VĀRDI

Galiņā – pamazināmā forma no 'gals'.
Sanākuši – forma no 'sanākt' (nākt kopā).

Velēties = tīrīt, mazgāt
Nakte = nakts.
Krekliņis = krekls.

Naksniņa – pamazināmā forma no 'nakts'.
Ļautiņi – pamazināmā forma no 'ļaudis'.

Laidars – aploks (ar žogu norobežota vieta) tieši pie kūts vai tās tuvumā, kur uzturas (ganās) lopi (piemēram, govīs).
Kronis = vainags.
Siet sieru – taisīt, gatavot sieru.
Darīt (alu) – gatavot.
Alutiņš – pamazināmā forma no 'alus'.

Magonītes – pamazināmā forma no 'magone'.
Meita – šajā gadījumā vārdu attiecina uz sievietēm, biežāk gados jaunām.

Daudzināt = slavēt, cildināt, daudzas reizes nosaukt.

Rauj = plūc.

KLAUSĪŠANĀS

1. uzdevums

Klausies tekstu un atzīmē, vai atbilde ir pareiza (JĀ) vai nepareiza (NĒ)! Tekstu vari klausīties vairākas reizes.

Paraugšs

Maijā Latvijā daudzviet krāšņi zied ceriņi.

1. Pētera Upīša ceriņu dārzs ar vairāk nekā 200 ceriņu šķirnēm atrodas Dobelē.

2. Igaunijā un Lietuvā ceriņi ir populārāki nekā Latvijā.

3. Ceriņus stāda aizsardzībai pret vēju.

4. Ceriņi var izaugt arī kā liels koks, sasniedzot 25 metru augstumu.

5. Ceriņu ziedus dažkārt pievieno ēdieniem.

6. Ticējums par ceriņziedu laimīti ir izdomāts Latvijā.

JĀ	NĒ
X	
X	
	X
X	
	X
X	
	X

1. uzdevuma teksts

Klausies tekstu un atzīmē, vai atbilde ir pareiza (JĀ) vai nepareiza (NĒ)! Tekstu vari klausīties vairākas reizes.

Maijs Latvijā ir ceriņu mēnesis! Vairākas nedēļas tie zied itin visur – laukos, ceļmalās, pilsētā, jūras malā. Ļoti lieli ceriņu lauki ir Jūrmalciemā, Liepājas pusē. Bet vairāk nekā 200 ceriņu šķirņu visā krāšņumā šajā laikā var apskatīt un izsmaržot biologa Pētera Upīša dārzā Dobelē. Pasaulē ir vairāk nekā divi tūkstoši ceriņu šķirņu, un ļoti daudzas no tām ir radītas Latvijā, jo Pētera Upīša sapnis bija padarīt Latviju par ceriņu lielvalsti. Latvijā ceriņi ir populārāki nekā kaimiņu valstīs – Igaunijā un Lietuvā.

Ceriņiem ir septiņas krāsu grupas, taču vispazīstamākie ir violetie, baltie un rozā ceriņi. Ceriņi ir ne tikai dekoratīvi, bet arī ļoti lietderīgi krūmi. Tos var izmantot apstādījumos, un tie ir labi aizsargi, piemēram, pret vēju. Ceriņi var būt ne tikai krūmi, tie var izaugt kā koki un sasniegt pat 25 pēdu augstumu, kas ir apmēram septiņi metri.

Ceriņu ziedi ir arī ēdami, un ziediem piemīt nedaudz skāba garša. Ne tikai pateicoties skābenajai garšai, bet arī skaistajām krāsām, tos mēdz pievienot gan salātiem, gan dzērieniem.

Latviešiem ļoti populārs ir ticējums – ja atrod ceriņziedu ar vairāk nekā četrām lapiņām, jāiedomājas vēlēšanās un ziediņš jāapēd, tad vēlēšanās piepildīsies. Šis ticējums nav gluži Latvijā izdomāts, taču pazīstams pie mums tas ir jau vismaz divsimt gadu. Ir vēl arī cits sens ticējums, ka laimi atnes divi kopā saauguši rieksti. Vārdu sakot – tas, kas atšķiras, ir īpašs!

2. uzdevums

Klausies un savieno auga nosaukumu ar tā īpašību! Tekstu vari klausīties vairākas reizes.

AUGS	ĪPAŠĪBA
Pīlādzis	Aizsargā pret ļaunumu
 Ozols	Dod spēku.
 Kumelīte	Palīdz pret sāpošu kaklu.
 Rudzupuķe	Vairo skaistumu.
 Āboliņš	Uzticības simbols.
 Margrietiņa	Palīdz mīlestībā.

2. uzdevuma teksts

Klausies un savieno auga nosaukumu ar tā īpašību! Tekstu vari klausīties vairākas reizes.

Jāņu vainags ir raksturīgākais un zināmākais vasaras saulgriežu elements. Vainaga apļa forma ir harmonijas un pilnības simbols. Vīrieši galvā liek ozollapu vainagu, bet sievietes – ziedu vainagu. Katrai Jāņu zālei, kuru iepinam vainagā, ir sava nozīme un vērtība, turklāt vislabākās esot tieši Līgo dienā saplūktās jāņuzāles.

Piemēram, pīlādzis palīdz aizsargāties pret Jaunumu. Varenais ozols, kas ir gandrīz katrā Jāņu vainagā, dod spēku. Veselībai ļoti noderīga ir kumelīte, visbiežāk ar kumelīšu uzlējumu skalo sāpošu kaklu. Savukārt uzticības simbols ir āboliņš. Zilā rudzupuķe vairo skaistumu, bet margrietiņa palīdzēs mīlestībā.

Iepin šos ziedus Jāņu vainagā un izbaudi Jāņu nakts burvību!

3. uzdevums

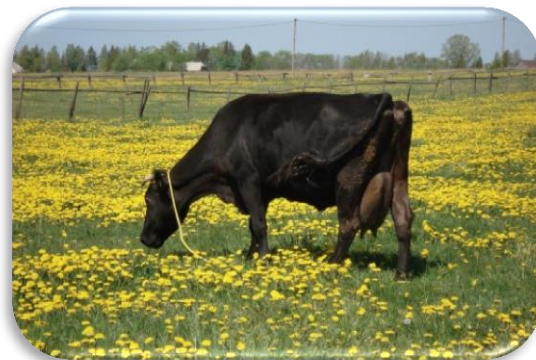
Klausies Elzas Stērstes dzejoli un virs svītras raksti trūkstošo vārdu! Dzejoli vari klausīties vairākas reizes.

Decembrī sāk _____ (1.) un salt,
Janvāris steidz ledu kalt,
Februāris _____ (2.) pilda.

Martā _____ (3.) jau silda,
Aprīlī jau pūpols zied,
_____ (4.) govys sāk ganos iet.

Jūnijs _____ (5.) sanes stropā
Jūlijs labību vāc kopā,
Augusts _____ (6.) grib kost.

Septembris rauj _____ (7.) nost,
Oktobris ņem vēja tauri,
Novembris un – gads drīz cauri.

VĀRDI

Oktobris ņem vēja tauri – oktobrī bieži pūš stipri vēji.
Strops – bišu mājiņa.

3. uzdevuma teksts

Klausies Elzas Stērstes dzejoli un uz svītras ieraksti trūkstošos vārdus! Dzejoli vari klausīties vairākas reizes.

Decembrī sāk **snigt** (1.) un salt,
Janvāris steidz ledu kalt,
Februāris **priekiem** (2.) pilda.

Martā **saulīte** (3.) jau silda,
Aprīlī jau pūpols zied,
Maijā (4.) govus sāk ganos iet.

Jūnijs **medu** (5.) sanes stropā
Jūlijs labību vāc kopā,
Augusts **ābolā** (6.) grib kost.

Septembris rauj **lapas** (7.) nost,
Oktobris ņem vēja tauri,
Novembris un – gads drīz cauri.

GRAMATIKA

1. uzdevums

- Gramatikas viela – īpašības vārdi vispārākajā pakāpē ar noteikto galotni.

Viršsvītras ieraksti īpašības vārdu vispārākajā pakāpē pēc parauga!

IEGAUMĒ

Īpašības vārds vispārākajā pakāpē

Ievēro pareizrakstību, ja īpašības vārds sākas ar burtu **s!**

Vīriešu dzimte

Vsk. Lab-**s** → **vis-lab-āk-ais**

Dsk. Lab-**i** → **vis-lab-āk-ie**

Sieviešu dzimte

Vsk. Sarkan-**a** → **vis-sarkan-āk-ā**

Dsk. Sarkan-**as** → **vis-sarkan-āk-ās**

PARAUGS

Latvijā vasarā ir vissaulainākais (saulains) laiks.

1. Manas vismīlākās (mīļas) pavasara puķes ir sniegpulkstenītes.
2. Maijs ir vissmaržīgākais (smaržīgs) pavasara mēnesis, jo tad zied ievas, ceriņi un ābeles.
3. Jūlijs ir vissiltākais (silts) vasaras mēnesis.
4. Jūnijā ir vasaras saulgrieži, kad ir visgarākā (gara) diena un visīsākā (īsa) nakts.
5. Visskanīgākās (Skanīgas) putnu dziesmas var dzirdēt mežā.
6. Visgaršīgākais (Garšīgs) zemeņu ievārījums ir tas, ko gatavo vecāmamma.
7. Agrā pavasarī mākslinieki dodas dabā, lai gleznotu visskaistākās (skaistas) dabas ainavas.
8. Vasarā notiek mūzikas festivāli, kuros piedalās vispazīstamākie (pazīstami) mūziķi.

VĀRDI

Ainava – mākslas žanrs, kas attēlo dabasskatus.

Festivāls – mūzikas, mākslas svētki.

2. uzdevums

- Gramatikas viela – līdzskaņu mija 2. un 5. deklinācijas lietvārdos daudzskaitļa ģenitīvā.

Lasi latviešu tautas ticējumus, iekavās doto vārdu pārveido daudzskaitļa ģenitīvā un raksti virs svītras!

Līdzskaņu mija

	Vienskaitļa nominatīvs KAS?	Daudzskaitļa ģenitīvs KĀ?
v → vj	virve	virvju
l → lj	dvielis ābele	dvieļu ābeļu
b → bj	ķirbis	ķirbju
dz → dž	dadzis	dadžu
m → mj	zeme	zemju

PARAUGS

Ķirbju (ķirbis) sēklas ir ļoti veselīgas.

1. Ja pavasarī pāri mājas jumtam lido dzērvju (dzērve) kāsis, tad tajās mājās būs kāzas.
2. Kad vasarā gulbju (gulbis) mazuļi mazgājas, tad būs lietus.
3. Kad plūmjū (plūme) koki bagātīgi zied, tad būs daudz lietus.
4. Ja ozollapu vainagā iepin kartupeļu (kartupelis) ziedus, tad Jāņu nakts būs lustīga.
5. Kad dzird pīļu (pīle) brēcienus, tad būs lietais laiks.
6. Ja ir daudz pīlādžu (pīlādzis) ogu, tad būs laba labības raža.

Lustīga = priecīga, jautra.

Brēciens = skaļš klieziens.

3. uzdevums

- Gramatikas viela – darbības vārdu darināšana ar priedēkļiem.

Latviešu valodā darbības vārdam pievieno tikai vienu priedēkli (izņemot nolieguma priedēkli *ne-*). Ir darbības vārdi, kuriem var pievienot jebkuru priedēkli, taču ir tādi vārdi, kuriem var pievienot tikai daļu priedēkļu. Katrs priedēklis piešķir vārdam kādu nozīmes niansi (piemēram, *no-* piešķir darbībai pabeigtības nozīmi).

Pasvītro atbilstošo darbības vārdu!

Jaunus darbības vārdus var darināt ar priedēkļiem, piemēram, **ap-**, **aiz-**, **at-**, **ie-**, **no-**, **pa-**, **pār-**, **sa-**, **pie-**, **uz-**

skriet → **aiz**-skriet
skatīties → **ie**-skatīties

Priedēkļi maina vārda nozīmi!

Piemēram,

Es **braucu** skatīties gājputnus. → *darbība pašlaik notiek vai notika*

Es **uzbraucu** kalna galā un redzēju gājputnus. → *darbība ir pabeigta*

PARAUGS

Jāņos **atbrauc/uzbrauc** radi no tuvām un tālām vietām.

1. Pēc garās un aukstās ziemas *sanāk* / **atnāk** pavasaris.
2. Pavasarī Dobeles ceriņu dārzā **zied** / *nozied* ceriņi.
3. Pavasarī no siltajām zemēm *aizlido* / **atlido** gājputni.
4. Līga **uzpina** / *appina* Jānim ozollapu vainagu.
5. Meitenes **uzliek** / *ieliek* galvā puķu vainagus.
6. Līgo vakarā mana ģimene mugurā **velk** / *savelk* tautastērpu.
7. Līgo vakarā *sadedzina* / **dedzina** ugunsroku.

RAKSTĪŠANA

1. uzdevums

Izlasi dažādu cilvēku domas par pavasari un vasaru!

Indra: Pavasaris atnāk ar siltāku laiku, bērzu sulu tecināšanu, dabas saplaukšanu, bet vasara ar siltajām naktīm un peldēšanos ezerā.

Ina: Pavasarī atgriežas gājputni un skan putnu dziesmas. Ceriņos var meklēt laimes*. Vasarā beidzot var braukt ar velosipēdu.

Vilnis: Pavasarī ir sajūta, ka pats paliec jaunāks. Pavasarī viss sāk atdzimt, plaukt, atlido putni. Vasara atnāk ar vasaras ballītēm un festivāliem.

Atbildi uz šādiem jautājumiem un aizpildi tabulu:

- 1) kāda daba ir pavasarī un vasarā tavā zemē;
- 2) kas notiek dabā un ko pavasarī un vasarā var darīt tavā zemē?

Pavasaris	Vasara

* Latviešu tautas ticējums: "Ja ceriņam atrod ziediņu ar vairāk nekā četrām lapiņām, tad tā ir laime."

Tecināšana – process, kad kaut ko tecina; panāk, ka tek, šajā gadījumā – iegūt sulu no koka.

Kas ir svarīgi un kad 1. uzdevums ir labi izpildīts?

- Izpildīti uzdevuma noteikumi saskaņā ar doto plānu.
- Prot patstāvīgi un radoši strādāt.
- Vārdu krājums ļauj precīzi un skaidri formulēt domu.

2. uzdevums

Aplūko divas latviešu mākslinieku gleznas!

Hilda Vīka "Puķu laistītājas". Ap 1933. gadu

Vilhelms Purvītis "Ziedošās ābeles".
20. gs. 20. gadi

IEGAUMĒ

Hilda Vīka (1897–1963) – latviešu rakstniece un gleznotāja.
Vilhelms Purvītis (1872–1945) – latviešu gleznotājs, mākslas pedagogs.

3. uzdevums

Pirms uzdevuma izpildes svarīgi, lai skolēns zina visus vārdus un tiktu iepazīstināts ar katram mēnesim raksturīgo parādību.

Uzzini, kas raksturīgs Latvijas pavasarim un vasarai! Veido teikumus pēc attēliem un no dotajiem vārdiem stabiņos! Vārdu kārtība stabiņos jau dota.

MARTS <i>sērsnu mēnesis</i> 	APRĪLIS <i>sulu mēnesis</i> 	MAIJS <i>lapu mēnesis</i>
JŪNIJS <i>ziedu mēnesis</i> 	JŪLIJS <i>liepu mēnesis</i> 	AUGUSTS <i>rudzu mēnesis</i>

PARAUGS

Martā kūst pēdējais sniegs.

Maijā	svin	pēdējais	saulgriežus.
Augustā	svilpo	gatavus	sulu.
Jūnijā	kūst	bērzu	ziedi.
Aprīlī	+ vāc	+ vasaras	+ strazdi.
Jūlijā	tecina	liepu	rudzus.
Martā	zied	melnie	sniegs.

1. Maijā svilpo melnie strazdi.
2. Augustā vāc gatavus rudzus.
3. Jūnijā svin vasaras saulgriežus.
4. Aprīlī tecina bērzu sulu.
5. Jūlijā zied liepu ziedi.

VĀRDI

Sērsna – sasalusi sniega virskārta.

Tecināt – panākt, ka tek, šeit – iegūt sulu.

4. uzdevums

Vasarā Latvijā notiek dažādi festivāli ar aizraujošiem koncertiem. Festivāli notiek Latvijas skaistākajās vietās – jūras krastā Liepājā, kalnainajā Siguldā, Rīgā un vēsturiskajā Salacgrīvā. Izpēti afišas!

XXVI STARPTAUTISKIE OPERMŪZIKAS SVĒTKI SIGULDĀ

27.-29. jūlijā Siguldas pilsdrupu estrādē

5. uzdevums

Kas ir svarīgi un kad 5. uzdevums ir labi izpildīts?

- Izpildīti uzdevuma noteikumi saskaņā ar doto plānu.
- Vārdu krājums ļauj precīzi un skaidri formulēt domu saliktos paplašinātos teikumos.

Skolotāji pirms/pēc darba izpildīšanas var ieteikt noskatīties fragmentus no izrādes, kas atrodami <https://www.youtube.com/watch?v=OTv7G7bWLE8>.

Pirms Jāņiem gandrīz katra latvieša tradīcija ir noskatīties Latvijas Nacionālā teātra izrādi "Skroderdienas Silmačos"*. Aplūko attēlus no izrādes un par katru attēlu uzraksti 3 teikumus, atbildot uz jautājumiem:

- kas notiek un kādi cilvēki ir attēlā;
- kāda, tavuprāt, ir izrāde – priecīga vai bēdīga un kas par to liecina?

PARAUGS

Attēlā ir daudz cilvēku. Viņiem galvā ir Jāņu vainagi, un viņi dejo. Cilvēki ir priecīgi, jo viņi smaida.

Attēlā ir trīs cilvēki – divi zēni un viena meitene. Viņiem mugurā ir tautastērpi un galvā – ziedu vainagi. Es domāju, ka izrāde ir ļoti priecīga, jo cilvēki ir priecīgi.

IEGAUMĒ

* Latviešu dramaturga un rakstnieka Rūdolfa Blaumaņa (1863–1908) luga "Skroderdienas Silmačos" (1901) ir visvairāk spēlētā luga latviešu teātra vēsturē. Lugā skan Aleksandra Būmaņa dziesmas un mūzika. Skroderis = cilvēks, kurš šuj apģērbu.

6. uzdevums

Pirms uzdevuma izpildes svarīgi parskatīt lasīšanas uzdevumus. Skolotāji var pievērst uzmanību tur minētajām Jāņu tradīcijām, parādībām vai elementiem, piemēram, Jāņu ugunskuram, Jāņu ēdieniem, Jāņu dziesmām un citām.

Iedomājies, ka tev jāveido projekts par Jāņu tradīcijām Latvijā. Izlasi paraugu un pēc savas izvēles uzraksti līdzīgu aprakstu par kādu no Jāņu tradīcijām! Informāciju vari meklēt lasīšanas uzdevumos vai internetā! Raksti tekstu pēc šāda plāna:

- virsrakstā nosauc tradīciju;
- raksti, kas tai raksturīgs;
- kāda ir tās nozīme vai ko tā simbolizē?

PARAUGS

	<p style="text-align: center;">JĀŅUZĀLES</p> <p>Jāņuzāles ir puķes, kas zied Jāņu vakarā. Ar jāņuzālēm pušķo istabu un māju. Jāņuzāles cilvēkiem, lopiem un zemei dod auglību un enerģiju.</p>
<p>Ievieto attēlu!</p> 	<p style="text-align: center;">_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>Ievieto attēlu!</p> 	<p style="text-align: center;">_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

Kas ir svarīgi un kad 6. uzdevums ir labi izpildīts?

- Izpildīti uzdevuma noteikumi saskaņā ar doto plānu.
- Vārdu krājums ļauj precīzi un skaidri formulēt domu saliktos paplašinātos teikumos.
- Darbs veikts patstāvīgi un radoši.

Izmantoti materiāli no tīmekļa vietnēm:

Leksika un lasīšana

<http://www.saulespulkstenis.lv/dienas-garums/>
<https://enciklopedija.lv/skirklis/26052-klimats-Latvij%C4%81>
<https://www.zalabriviba.lv/klimats/klimats-un-laikapstakli-atskirigais-diskursa-par-klimata-parmainam/>
<https://www.uzdevumi.lv/p/dabaszinibas/6-klase/klimats-5733/re-76a068d9-7567-42c3-853e-2d0852f28590>
<https://www.freepik.com/free-photos-vectors/weather>
<https://ostorg.eu/lv/becrea-magneta-tafeles-un-rotallietas/225-magnetiska-spele-gadalaiki.html>
https://www.freepik.com/free-vector/wind-color-flat-icons_3791838.htm
https://kr.best-wallpaper.net/Morning-dew-on-the-fresh-green-leaves_wallpapers.html
http://www.pvg.edu.lv/~preilu2vsk/arhivs/2009_2010_mac_gads.htm
<https://www.slidshare.net/yesiiill/weather-seasons-pictionary>
<https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/izklaide/ligosim-kopa.a87366/>
<https://www.ieskaties.lv/debess-spideklu-kustiba>
<https://edu.lu.lv/mod/book/tool/print/index.php?id=39525>
<https://www.redzet.eu/photo/liela-krese-A-0130-08/view/Rasa>
<https://dabasdati.lv/lv/cat/12>
<https://islicesskola.lv/index.php/12-aktualitates/402-liela-talka-islices-pamatskola>
<https://www.darzaabc.lv/lv/prece/narcises-trompetnarcises-unsurpassable-narcisu-sipoli>
<https://www.kick.lv/forums/topic/12885/spele-izdailo-burtu/?page=13/>
<http://praktiski.la.lv/vizbulites-ka-audzēt-un-kopt-skaistas-pavasara-vestneses-plass-skirnu-saraksts>
http://www.naturephoto-cz.com/maijpu%C4%B7ite-picture_lv-19202.html
<http://www.poga.lv/photos/dorisa/photo:714431/>
<https://www.fenikssfun.com/kultura/latviesu-gleznotaji-iegaueme-8952>
<http://dainuskapis.lv/katalogs/6.4.-Jani>
<https://www.delfi.lv/majadarzs/aktuali/patiesiba-par-papardes-ziedu.d?id=51197391>
<https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/izklaide/ligosim-kopa.a87366/>
<https://dieviete.lv/maja-un-darzs/55065-telpaugi-kas-uzlabo-garastavokli-kuri-7-augi-ir-majas-psihoterapeiti/attachment/paparde/>
<https://skaties.lv/manlatvijair/>

Klausīšanās

<https://www.vegus.lv/file/2151>
https://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:Ka%C5%86epju_ozols.jpg
<https://vinettaekosveces.wordpress.com/kumelite/>
<https://www.eliesma.lv/rudzupuke-vai-tikai-nezale>
http://www.agrolitpa.lt/Produkti_lv/biologiskas-seklas/lopbaribas-zalaugi/sarkanais-abolins/VIOLETTA/
<https://pixabay.com/photos/daisy-leucanthemum-vulgare-nature-3378126/>
<https://www.dovora.com/resources/weather-icons/>
<https://www.ntz.lv/dazadi/cerini-smarzo-un-zied/>
<https://maminuklubs.lv/sieviesu-klubs/laimiti-meklejojot-26-maija-aukstaja-rita-272226/>
<https://www.gadalaikudekori.lv/vasara/>
<http://www.poga.lv/photos/tija/photo:330390/group:558/>
<https://praktiski.la.lv/buvejam-bisu-stropu-saviem-spekiem-pamaciba-ar-shemam>

Gramatika un rakstīšana

<https://www.mammamunteti.lv/articles/38369/noderigas-lietotnes-kas-palidzes-atpazit-januzales/>

www.selgasfoto.lv/?level=picture&id=27373
<https://praktiski.la.lv/sulu-ieguve-nekaitejot-kokam>
<https://www.valmieraszinas.lv/nokustot-sniegam-slegtas-pedejas-sleposanas-trases/kustoss-sniegs-pixabay/>
<https://www.valmieraszinas.lv/otrdien-dazviet-lis-gaiss-iesils-lidz-25-gradiem/negaiss-druvalabiba-varpas-pixabay/>
<http://100.teatris.lv/personality/26>
<https://teatris.lv/izrade/skroderdienas-silmacos>
<https://www.valmieraszinas.lv/skroderdienas-silmacos-valmieras-5-vidusskolas-zetona-vakara/#1>
<https://www.dzivei.lv/zied-liepas-pelaski-un-citi-dziednieciski-augi-savac-maisijumu-nomierinosam-vannam/>
<https://www.delfi.lv/majadarzs/pagalms/saknu-un-auglu-darzs/ka-pareizi-ieaudzet-upenu-un-janogu-stadus.d?id=44733436>
epadomi.lv/kulturasvestis/izstade/20062016-vasaras_saulgriez_i Latviskas_tradicijas_p